שפודים של ברזל. הא דקרי ליה שפודים משום שלא היו נכנסים כשפודים וכפרסים אלא חיב כתה אבל כדאי: **חוץ** מפרעלף אדם. דמיתה בהקמקון רבה (מכות דף מז. הגי) מאי קטינא דלמא הכא בשולא ודבדבא דמשיך לה מי פרל סמיך ד: מי א מ"ש מ"ש ר"ל מ"ש מ"ש מ"ש

שהיכים מהשנים כיו מוכים מעם ומהכן נכהיו ומומלו מקנמי שמו מקומים לל ה׳ וכמו ענגם כיו שקל כתמת שמולל עם מעם ומכהן ונכמהים המהנים כמוב ויעמם כיו מעם ומכהן ומומלו שלמה קלים עם שלמה מטוים: **כמ אין לך נילוץ** מו. כיו לימוך הורה אור כמוכם כלן מלוין לך לנקם מלוה שופט

ואומר *משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו שקל הבוהב שלשה קלי עולם כשלשה דמורי עולם לומר לך יובעל בדורו כמשה בדורו בן בדורו באהרן בדורו יפתח בדורו כשמואל בדורו ללמדך שאפילו קל שבקלין ונתמנה פרנס על הצבור הרי הוא כאביר שבאבירים *ואומר *ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם וכי תעלה על דעתך שהרם הלוך אצל הדיין שלא היה ביומו הא אין לך לילך אלא אצל שופט שביומו ואומר *אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה: נטל מקלו ומעותיו בידו: תנו רבנן כיון שראה אותו עמד מבמאו ונשכן על ראשו אמר לו שלום עליך רבי ותלמידי רבי שלמדתיני תורה ברבים ותלמידי שאני נוהר עליך גזירה ואתה מקיימה בתלמיד אשרי הדור שהגדולים נשמעים לקטנים קל וחומר קטנים לגדולים קל וחומר הוובא הוא אלא מתוך שהגדולים נשמעים לקטנים נשאין קטנים קל וחומר בעצמן:

הדרן עלך אם אינן מכירין

ראוהו *כיח דין וכל ישראל נתקרו העדים ולא הספיק לומר מקודש עד שחשיכה הרי זה מעובר ראוהו ביד בלבד יעמדו שנים ויעידו בפניהם ויאמרו מקודש מקודש שאין היודר נאמן על ידי עצמו: **גמ׳** למה לי למתנא ראוהו בית דין וכל ישראל איצטריך מדא האיל וראוהו בית דין וכל ישראל איפסמא לה ולא ליעברוה כמיל וכיון דתנא ליה ראוהו ביד וכל ישראל נתקרו העדים למה לי היק אינ נתקרו העדים ולא הספיק לומר מקודש עד שחשיכה הרי זה מעובר וכיון דתנא עד שחשיכה הרי זה מעובר למה לי לטיתנייה הקרות העדים כלל איצטריך סרא ותיבי הקרות עדים כתולדת דין ומקודש מקודש כנמר דין ולקדישי בלילא מיד דהוה אריגי ממנות דתנן *דיני ממנות דגין ביום ונגמרין בלילה הבא נמי מקדשין בלילא קמל ואימא הבי נמי אמר קרא *כי חק לישראל הוא משפט *לאלהי יעקב אימת הוי חק בנמר דין וקא קרי ליה דרבנא משפט *מה משפט ביום אף הכא נמי ביום: **ראוהו** בית דין יעמדו שנים ויעידו בפניהם: ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה אד׳ ורא״ דבנן שראוהו בלילה: ראוהו שלשה והן בית דין יעמדו שנים וישבו מהבירים אצל היודר: אמאי הכא נמי נימא לא תהא שמועה גדולה מראיה וכי תימא הנ״ כנון שראוהו בלילה היינו הך ספא איצטריכא ליה דאין היודר נאמן על ידי עצמו דסלקא דעתך אמינא האיל (*ותהן) דיני ממנות בשלשה ואם היה שמהה *) לרבים הן (*ל״ ותנא) אפילו ביודר הכא נמי ניקדשה ביודר קמל ואימא הכא נמי אין לך מומה לרבים בישראל יותר מישה רבינו ומאמר ליה הקב״ה עד דאיכא אהרן בדרך דכתיב *ויאמר ה׳ אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר הדרש הזה לכם למסרא דעד נעשה דיין לימא מתני׳ דלא כר״ע דתניא *מנודרין שראו אחד שהרג את הנפש

מקצתן

מקצתן נעשה עדים ומקצתן נעשה דיינין דברי רבי טרפון רבי עקיבא אומר כולן נעשין עדים *ואין עד *נעשה דיין אפילו תחיכא רבי עקיבא עד כאן לא קאמר רבי עקיבא אלא בדיני נפשות דדרבנא אמר ראוהו בית דין וכל ישראל נתקרו העדים ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה הרי זה מעובר וכיון דתנא עד שחשיכה הרי זה מעובר למה לי לטיתנייה הקרות העדים כלל איצטריך סרא ותיבי הקרות עדים כתולדת דין ומקודש מקודש כנמר דין ולקדישי בלילא מיד דהוה אריגי ממנות דתנן ביום ונגמרין בלילה הבא נמי מקדשין בלילא קמל ואימא הבי נמי אמר קרא *כי חק לישראל הוא משפט *לאלהי יעקב אימת הוי חק בנמר דין וקא קרי ליה דרבנא משפט *מה משפט ביום אף הכא נמי ביום: **ראוהו** בית דין יעמדו שנים ויעידו בפניהם: ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה אד׳ ורא״ דבנן שראוהו בלילה: ראוהו שלשה והן בית דין יעמדו שנים וישבו מהבירים אצל היודר: אמאי הכא נמי נימא לא תהא שמועה גדולה מראיה וכי תימא הנ״ כנון שראוהו בלילה היינו הך ספא איצטריכא ליה דאין היודר נאמן על ידי עצמו דסלקא דעתך אמינא האיל (*ותהן) דיני ממנות בשלשה ואם היה שמהה *) לרבים הן (*ל״ ותנא) אפילו ביודר הכא נמי ניקדשה ביודר קמל ואימא הכא נמי אין לך מומה לרבים בישראל יותר מישה רבינו ומאמר ליה הקב״ה עד דאיכא אהרן בדרך דכתיב *ויאמר ה׳ אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר הדרש הזה לכם למסרא דעד נעשה דיין לימא מתני׳ דלא כר״ע דתניא *מנודרין שראו אחד שהרג את הנפש

מקצתן נעשה עדים ומקצתן נעשה דיינין דברי רבי טרפון רבי עקיבא אומר כולן נעשין עדים *ואין עד *נעשה דיין אפילו תחיכא רבי עקיבא עד כאן לא קאמר רבי עקיבא אלא בדיני נפשות דדרבנא אמר ראוהו בית דין וכל ישראל נתקרו העדים ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה הרי זה מעובר וכיון דתנא עד שחשיכה הרי זה מעובר למה לי לטיתנייה הקרות העדים כלל איצטריך סרא ותיבי הקרות עדים כתולדת דין ומקודש מקודש כנמר דין ולקדישי בלילא מיד דהוה אריגי ממנות דתנן ביום ונגמרין בלילה הבא נמי מקדשין בלילא קמל ואימא הבי נמי אמר קרא *כי חק לישראל הוא משפט *לאלהי יעקב אימת הוי חק בנמר דין וקא קרי ליה דרבנא משפט *מה משפט ביום אף הכא נמי ביום: **ראוהו** בית דין יעמדו שנים ויעידו בפניהם: ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה אד׳ ורא״ דבנן שראוהו בלילה: ראוהו שלשה והן בית דין יעמדו שנים וישבו מהבירים אצל היודר: אמאי הכא נמי נימא לא תהא שמועה גדולה מראיה וכי תימא הנ״ כנון שראוהו בלילה היינו הך ספא איצטריכא ליה דאין היודר נאמן על ידי עצמו דסלקא דעתך אמינא האיל (*ותהן) דיני ממנות בשלשה ואם היה שמהה *) לרבים הן (*ל״ ותנא) אפילו ביודר הכא נמי ניקדשה ביודר קמל ואימא הכא נמי אין לך מומה לרבים בישראל יותר מישה רבינו ומאמר ליה הקב״ה עד דאיכא אהרן בדרך דכתיב *ויאמר ה׳ אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר הדרש הזה לכם למסרא דעד נעשה דיין לימא מתני׳ דלא כר״ע דתניא *מנודרין שראו אחד שהרג את הנפש

מקלמן נעשין עדים. ויעידו כפני מבריהם דגני ינקשה מהם כעיון דכתיב מהרים יז: מל כל מ׳ עדים עדים ומת כמת לל ומת ונו׳: **ומקלמן נעשין דיינים.** מכל המעידים לל יכנו ויהיו עמהם הכהלוי להעיד לוה לוה לרני מרפון ונעשה דיין מכל מד מלמו ליה לוה דנעשה דיין ובני עדות כמהם נופה הורה אור

נמי לל מכנגנה כמחמיתן לכוהם העדים נעשים דיינים הלם כן למה לי יוכיהו מחבריהם ועדה כפני יחיד ואמר כך ישנו הם עמו ויקנהו וכהי מהרינו ליה כפרק שני מהכות מה: **כולן עדים הן.** לחיים לבעיה: **והלילו העדה.** הספנו נכנוהו: **מתני׳ כל בשופרות.** כין כל מיל כין כל יעל: **שאמר קין.** מיון קרוי שופר ובני יוסי הכמיהים שופר כתיב שיקנא כמו הנעכרת שופר מחנוב נפנוק כתיב: **בקרן היובל.** ליהם הנגנה מיובל: **בקרן היובל.** ויובל דיכלת כמו כמומפרם כגמרת:

גמ׳ תקעו קרן ותקעו שופר. לקרו קרן כלמתן ותקעו שופר דכתיב כמחנן הוהה ומה: ונו׳ ומכתוב ויכו קול השופר מה: **וקרני ראם הקרנים.** אל כנגר שוהו קרן מלכמן ולמקרי: **ותיפב לה.** חפלתי שופר מה: כיום שנקלת שוי כיום גדול כפר זהו שוי של מעשה נגלעים שנוים שנכלת נגלת שנקומתו ושוי כן יומו יקרוי שוי שנלמהר ויקרת מה: שוי לו כשר לו עז: ופר לוהו עד בן שלש: **אין קניעור.** שלש הר׳ מ׳ עז: **מגיל קניעור דעגל.** כמו מגיל ומשופר: **מגיל ומשופר.** לכיות דם ואין מרלות הפר ליכו: **תוקע לו יקריב.** כתוכ לו יקריבנו כלום שכות המת מה: **תוקע בו יתגלה.** לתתרכנו כי כמקרנו כלום: **כיון דלוקרן קל אתי מלמעם דמי.** שופר נמי מלם על גב ולית כיכ מכוס מוקע בל יקריב ולית כיכ מכוס מוקע בל יתגלה כיון לוכרון דמי לתי כגנדי כבן גדול שלמעם דמי: **גדולי גדולי.** כגל שנה ושנה ניכרת מוקפתו וכולו כמין גלו מוקף בל גלד ולשון בתלוכות של לתמון חמילה הפנוי: **גמולה.** מוכלגלת: **מומות.** לגון מוגוקות: **קטוי.** לגון לליה כמו ומקוף מתוכלת יפו ומתכנמינן ותוסמכי: קכנון

מקצתן נעשה עדים ומקצתן נעשה דיינין דברי רבי טרפון רבי עקיבא אומר כולן נעשין עדים *ואין עד *נעשה דיין אפילו תחיכא רבי עקיבא עד כאן לא קאמר רבי עקיבא אלא בדיני נפשות דדרבנא אמר ראוהו בית דין וכל ישראל נתקרו העדים ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה הרי זה מעובר וכיון דתנא עד שחשיכה הרי זה מעובר למה לי לטיתנייה הקרות העדים כלל איצטריך סרא ותיבי הקרות עדים כתולדת דין ומקודש מקודש כנמר דין ולקדישי בלילא מיד דהוה אריגי ממנות דתנן ביום ונגמרין בלילה הבא נמי מקדשין בלילא קמל ואימא הבי נמי אמר קרא *כי חק לישראל הוא משפט *לאלהי יעקב אימת הוי חק בנמר דין וקא קרי ליה דרבנא משפט *מה משפט ביום אף הכא נמי ביום: **ראוהו בית דין יעמדו שנים ויעידו בפניהם: ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה אד׳ ורא״ דבנן שראוהו בלילה: ראוהו שלשה והן בית דין יעמדו שנים וישבו מהבירים אצל היודר: אמאי הכא נמי נימא לא תהא שמועה גדולה מראיה וכי תימא הנ״ כנון שראוהו בלילה היינו הך ספא איצטריכא ליה דאין היודר נאמן על ידי עצמו דסלקא דעתך אמינא האיל (*ותהן) דיני ממנות בשלשה ואם היה שמהה *) לרבים הן (*ל״ ותנא) אפילו ביודר הכא נמי ניקדשה ביודר קמל ואימא הכא נמי אין לך מומה לרבים בישראל יותר מישה רבינו ומאמר ליה הקב״ה עד דאיכא אהרן בדרך דכתיב *ויאמר ה׳ אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר הדרש הזה לכם למסרא דעד נעשה דיין לימא מתני׳ דלא כר״ע דתניא *מנודרין שראו אחד שהרג את הנפש

דרחמנא אמר ומקבלו הנגנה והלילו הנגנה. מימה דכפרק לגלו כן הנגלים (מגנה דף יכ) נקקה ליה מקנלת מגיגנה ולמה לא מכנה מלם מה מנגם מלם הנגנן ולמה מכנה מלם מה מנגם מלם הנגנן ומה מנגם מלם הנגנן ומה מנגם מלם הנגנן ומ

דִּינֵי הַמִּצְוָה זוֹ: מַהוּ הַגִּיד הָאָסוּר, וְהַחִטּוּט שֶׁאָנוּ חַיָּבִין לְחַטֵּט אַחֲרָיו, וּבְאֵיזוֹ בְּהֵמָה נוֹהֵג, וּמִי נֶאֱמָן עַל נִקּוּרוֹ וְיֶתֶר פְּרָשִׁיָּה מִבְּאָרִים בפ״ז מֵחֻלִּין (י״ד סי״ס״ה).

וְנוֹהֶגֶת מִצְוָה זוֹ בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל זְמַן, בַּזְּכָרִים וּבַנְּקֵבוֹת. וְהָעוֹבֵר עָלֶיהָ וְאָכַל גִּיד אֶחָד, אֲפִלּוּ הוּא פָּחוֹת מִכַּזַּיִת, אוֹ שֶׁאָכַל כַּזַּיִת מִגִּיד הַנָּשֶׁה גָּדוֹל, לוֹקֶה.

מִכָּאן עַד סוֹף סֵפֶר בְּרֵאשִׁית אֵין בּוֹ מִצְוָה

נִשְׁלַם סֵפֶר בְּרֵאשִׁית

פָּרָשַׁת „וְאֵלֶּה שְׁמוֹת" וּפָרָשַׁת „וָאֵרָא" אֵין בָּהֶן מִצְוֹת

פָּרָשַׁת „בֹּא אֶל פַּרְעֹה" יֵשׁ בָּהּ תֵּשַׁע מִצְוֹת עֲשֵׂה
וְאַחַת עֶשְׂרֵה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה

ד. מִצְוַת קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ

לְקַדֵּשׁ חֳדָשִׁים וּלְעַבֵּר שָׁנִים בְּבֵית־דִּין גָּדוֹל בְּחָכְמָה סָמוּךְ בָּאָרֶץ, וְלִקְבּוֹעַ מוֹעֲדֵי הַשָּׁנָה עַל פִּי אוֹתוֹ קִדּוּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר „הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים", כְּלוֹמַר, כְּשֶׁתִּרְאוּ חִדּוּשָׁהּ שֶׁל לְבָנָה, תְּקַבְּעוּ לָכֶם רֹאשׁ חֹדֶשׁ, אוֹ אֲפִלּוּ לֹא תִרְאוּהָ, מִכֵּיוָן שֶׁהִיא רְאוּיָה לְהֵרָאוֹת עַל פִּי הַחֶשְׁבּוֹן הַמְקֻבָּל. וְכֵן תִּכְלֹל מִצְוָה זוֹ מִצְוַת עִבּוּר הַשָּׁנָה, לְפִי שֶׁיְּסוֹד מִצְוַת קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ, כְּדֵי שֶׁיַּעֲשׂוּ יִשְׂרָאֵל מוֹעֲדֵי הַשֵּׁם בְּמוֹעֲדָם. וּכְמוֹ כֵן מִצְוַת עִבּוּר הַשָּׁנָה מִזֶּה הַיְּסוֹד הִיא. וְאוּלָם מִלְּבַד זֶה הַמִּקְרָא בָּאוּ הָעֲרוּת בְּכִתּוּבֵי הַתּוֹרָה יוֹרוּ עַל מִצְוַת הָעִבּוּר, וְהוּא שֶׁכָּתוּב: וְשָׁמַרְתָּ אֶת הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָהּ, וְכֵן: שָׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב. וְעִנְיַן הַמִּצְוָה, שֶׁבָּאִים שְׁנֵי יִשְׂרְאֵלִים כְּשֵׁרִים לִפְנֵי הַבֵּית דִּין וּמְעִידִים לִפְנֵיהֶם שֶׁרָאוּ הַלְּבָנָה בְּחִדּוּשָׁהּ, וְקוֹבְעִים רֹאשׁ חֹדֶשׁ עַל פִּיהֶם, שֶׁאוֹמְרִים: הַיּוֹם מְקֻדָּשׁ. וְטַעַם שֶׁאֵין מִצְוָה זוֹ אֶלָּא בְּסְמוּכִין, לְפִי שֶׁבָּא בְּפֵרוּשׁ „הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם" — גְּדוֹלִים וּסְמוּכִין כְּמוֹתְכֶם, כִּי לְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן נֶאֱמַר. וְעוֹד דָּרְשׁוּ הַדָּבָר, מִדְּסָמַךְ לוֹ „דַּבְּרוּ אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", כְּלוֹמַר שֶׁיְּהֵא לָהֶם לְאוֹתָן שֶׁיְּקַדְּשׁוּ הַחֹדֶשׁ, רְשׁוּת כָּל יִשְׂרָאֵל, כְּלוֹמַר חֲכָמִים גְּדוֹלִים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל כְּגוּן בֵּית דִּין הַגָּדוֹל. וְכֵן כָּל מִי שֶׁהוּא חָכָם גָּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל וְנִסְמָךְ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהַסְּמִיכוּת יָדוּעַ אֵיךְ עוֹשִׂין אוֹתוֹ, יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת מִצְוָה זוֹ אֲפִלּוּ בְּחוּצָה לָאָרֶץ. וְהוּא שֶׁלֹּא הָיוּ כְּמוֹתוֹ בָּאָרֶץ. וְכֵן מָצִינוּ, שֶׁעָשׂוּ כֵּן חֲנַנְיָה בֶּן אֲחִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וַעֲקִיבָה בֶּן יוֹסֵף שֶׁהָיוּ בְּעִנְיָן זֶה. אֲבָל בְּלִתִּי תְּנָאִים אֵלּוּ אֵין רְשׁוּת לְשׁוּם אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל לְקַבֵּעַ חֳדָשִׁים וּלְעַבֵּר שָׁנִים. וְאִם תִּשְׁאַל: אִם כֵּן הֵיאַךְ אָנוּ עוֹשִׂין הַיּוֹם, שֶׁאֵין לָנוּ חֲכָמִים סְמוּכִין? דַּע שֶׁכְּבָר קִבַּלְנוּ שֶׁר׳ הִלֵּל הַנָּשִׂיא בְּנוֹ שֶׁל ר׳ יְהוּדָה הַנָּשִׂיא, שֶׁהָיָה גָּדוֹל בְּדוֹרוֹ וְנִסְמָךְ בָּאָרֶץ. וְהוּא הֶחְכִּים שֶׁתִּקֵּן לָנוּ חֶשְׁבּוֹן הָעִבּוּר. הוּא קִדֵּשׁ חֳדָשִׁים וְעִבֵּר שָׁנִים הָעֲתִידִים לָבוֹא עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּה, וְעַל זֶה אָנוּ סוֹמְכִין הַיּוֹם.

זֶה שֶׁאָמַרְנוּ הוּא עַל דַּעַת הָרַמְב״ם ז״ל. וְהָרַמְב״ן ז״ל יַחְשֹׁב קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ מִצְוָה אַחַת וְעִבּוּר שָׁנִים מִצְוָה אַחַת. וּרְאָיוֹתָיו בַּסֵּפֶר הַמִּצְוֹת שֶׁלּוֹ. וְכֵן בַּעַל הַלָּכוֹת גַּם כֵּן. וְהַפָּסוּק הַמּוֹרֶה עַל מִצְוַת הָעִבּוּר, כְּלוֹמַר שֶׁנַּחְשֹׁב הַתְּקוּפוֹת כְּדֵי שֶׁנַּעֲשֶׂה הַמּוֹעֲדִים בַּזְּמַן הַקָּבוּעַ לָהֶם, הוּא: וְשָׁמַרְתָּ אֶת הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָהּ. וְכֵן: שָׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב, כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ.

מִשֶּׁרְשֵׁי מִצְוָה זוֹ, כְּדֵי שֶׁיַּעֲשׂוּ יִשְׂרָאֵל מוֹעֲדֵי הַשֵּׁם בִּזְמַנָּם, שֶׁהַשֵּׁם צִוָּה לַעֲשׂוֹת פֶּסַח בִּזְמַן שֶׁהַתְּבוּאָה בָּאָבִיב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: שָׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעָשִׂיתָ פֶּסַח. וְחַג הַסֻּכּוֹת בִּזְמַן הָאָסִיף, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וְחַג הָאָסִיף תְּקוּפַת הַשָּׁנָה, וְאִלּוּלֵי עִבּוּר הַשָּׁנִים, יָבֹאוּ הַמּוֹעֲדִים שֶׁלֹּא בִּזְמַנִּים אֵלּוּ, לְפִי שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְחַשְּׁבִים חָדְשֵׁיהֶם וּמוֹעֲדֵיהֶם לִימוֹת שְׁנַת הַלְּבָנָה, שֶׁהֵם שנ״ד יוֹם ח׳ שָׁעוֹת תתע״ו חֲלָקִים. וְהִיא חֲסֵרָה מִשְּׁנַת הַחַמָּה י״ז יָמִים, כ״א שָׁעוֹת, ר״ד חֲלָקִים, סִימָן י״ כ״א ר״ד. וּבְשׁוּל הַתְּבוּאוֹת וְהַפֵּרוֹת בְּכֹחָהּ שֶׁל חַמָּה, נִמְצָא שֶׁאִלּוּלֵי הָעִבּוּר, שֶׁאָנוּ מַשְׁוִים בּוֹ שְׁנוֹת הַלְּבָנָה בִּשְׁנוֹת הַחַמָּה, לֹא יָבֹא הַפֶּסַח בִּזְמַן הָאָבִיב וְהַסֻּכּוֹת בִּזְמַן הָאָסִיף. וְנִתְקַן הַדָּבָר לְהַעֲשׂוֹת בְּגְדוֹלֵי הַדּוֹר, לְפִי שֶׁהוּא עִנְיָן חָכְמָה גְּדוֹלָה, גַּם יֹאמְרוּ כִּי מִמֶּנּוּ יִוָּדַע מִקְרֵה הַשָּׁנָה בִּתְבוּאוֹת, וְאֵין רָאוּי לְמָסְרוֹ אֶלָּא לִגְדוֹלִים וַחֲסִידִים.

דִּינֵי הַמִּצְוָה, כְּגוֹן חֲקִירַת עֵדוּת הַחֹדֶשׁ וְאֵיזוּם הָעֵדִים לִפְנֵי וְדִין חִלּוּל שַׁבָּת בְּעֵדוּת זוֹ כֵּיצַד, וְעַל־מָה מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה וְעַל מָה אֵין מְעַבְּרִין אוֹתָהּ, וְאֵיזֶה חֹדֶשׁ הָיוּ מְעַבְּרִין וְהוּא אֲדָר, וּכְמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ ז״ל: וְשָׁמַרְתָּ אֶת הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָהּ — מְלַמֵּד, שֶׁאֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה אֶלָּא בַּפֶּרֶק הַסָּמוּךְ לַמּוֹעֵד. וְעוֹד דָּרְשׁוּ ז״ל בְּפָסוּק זֶה: מִנַּיִן שֶׁאֵין מְעַבְּרִין אֶת הַחֹדֶשׁ אֶלָּא בַּיּוֹם? תַּלְמוּד לוֹמַר: מֵיָּמִים יָמִימָה. וְעוֹד דָּרְשׁוּ ז״ל: לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה — חֳדָשִׁים אַתָּה מְחַשֵּׁב לְחֹדֶשׁ וְאֵי אַתָּה מְחַשֵּׁב יָמִים. וְעוֹד אָמְרוּ בְּעִנְיָן זֶה: חֹדֶשׁ יָמִים — יָמִים אַתָּה מְחַשֵּׁב לְחֹדֶשׁ וְאֵי אַתָּה מְחַשֵּׁב שָׁעוֹת, וְיֶתֶר פְּרָטֶיהָ מְבֹאָרִים בְּמַסֶּכֶת רֹאשׁ הַשָּׁנָה וּבְפֶרֶק א׳ שֶׁל סַנְהֶדְרִין וּבְבְרָכוֹת כְּמוֹכֵן. (הרמב״ם פ״א מהלכו׳ קדוש החדש).

וְנוֹהֶגֶת בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל זְמַן שֶׁיִּהְיוּ לָנוּ חֲכָמִים סְמוּכִים בַּתְּנָאִים שֶׁכָּתַבְנוּ. וְעוֹבֵר עָלֶיהָ וְלֹא עֲשָׂאָהּ, אִם הוּא חָכָם שֶׁרְאוּי לָהּ, בִּטֵּל עֲשֵׂה וְעָנְשׁוֹ גָּדוֹל מְאֹד, שֶׁגּוֹרֵם קִלְקוּל הַמּוֹעֲדוֹת. וַעֲכָשָׁיו, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ, שֶׁאֵין אָנוּ מְעַבְּרִים שָׁנִים עַל פִּי סְמוּכִים, אָנוּ סוֹמְכִים בְּחֶשְׁבּוֹנֵנוּ עַל הַחֶשְׁבּוֹן הַמְקֻבָּל מֵרַבִּי הִלֵּל, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

ה. מִצְוַת שְׁחִיטַת הַפֶּסַח

לִשְׁחֹט בְּיוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר בְּנִיסָן בֵּין הָעַרְבַּיִם שֶׁה תָּמִים זָכָר בֶּן שָׁנָה, אוֹ גְדִי, בְּבֵית הַבְּחִירָה, וְזֶה נִקְרָא קָרְבַּן הַפֶּסַח, שֶׁנֶּאֱמַר: וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כֹּל קְהַל עֲדַת־יִשְׂרָאֵל

וכן תכלול מצוה זו מצות עיבור השנה, לפי שיסוד מצות קידוש החדש כדי שיעשו ישראל מועדי השם במועדם, וכמו כן מצות עיבור השנה מזה היסוד היא. ואולם מלבד זה המקרא באו הערות[ג] בכתובי התורה יורו על מצות העיבור[ד], והוא מה שכתוב [שם י"ג, י'] ושמרת את החוקה הזאת למועדה, וכן [דברים ט"ז, א'] שמור את חדש האביב".

ג. בקצת כ"י: "העדות", וכן הוא בנוסחת ספר המצוות להרמב"ם שבסוף שו"ת רלב"ח, וראה בפתח דבר למהדורת תעלור עמ' כ"א. ד בספר המצוות: "יורו על שרשי המלאכה שיסמכו בחם בידיעת ראשי חדשים ועיבור שניים". ה. בסה"מ להר"מ: הורה כי שתנו ראוי שנשמור בה פרקי השנה ולכן תהיה שמשית [חשבונה לחשבון השמש].

אך מ"מ ראיית הירושלמי נכונה, כיון דעיקר הדין שיהיה הקידוש והעיבור בארץ ישראל נפקא לן מפסוק כי מציון תצא תורה [ישעיה ב', ג'] או מלשכנו תדרשו [דברים י"ב, ה'], עיין ברכות ס"ג ע"ב וסנהדרין י"א ע"ב, א"כ תנאי זה במקום הקדוש בקדושת השכינה ולא בקדושת תרומות ומעשרות, ועיין ר"מ פ"ו מבית הבחירה [הי"ד-ט"ז] שפסק דירושלים ובית המקדש נתקדשו בקדושה הראשונה ולא בטלה בגלות בבל, א"כ היתה לו ירושלים בקדושתה ומ"מ קידשו ועיברו בחוץ לארץ, על כרחך מוכח דאם אין יכולים לקדש בארץ ישראל מקדשין בחוץ לארץ. וכדין קדושת ארץ ישראל וירושלים המרכזי לקמן כ"ה [מצוה רפ"ד לוח כ"א וכ"ב] עי"ש.

חיבור והיאה **[ב] והנה** מצוה זו של קידוש החודש היא מצוה על בית דין שיחשבו וידעו אם ירחה הירח או לא, ומחשבין כדרך שמחשבין האסטרונומים עד שידעו אם אפשר שירחה הירח בזמנו שהוא ליל שלשים, אם ידעו שאפשר שירחה הירח בזמנו יושבים ומצפים כל יום שלשים, אם נראו עדים ובאו ומקרוב ונאמנו בבריהם מקדשין אותו, ואם לא נראו עדים עד הלילה החודש מעובר, דהיינו דאם

קידוש יום ל"א

לא פיהם ולא נחשבון למוד, קשה לי מאי טעמא ביום שלשים אף שעל פי חשבון היתה נראית הלבנה, מ"מ מחמיצין על העדים כי מצוה לקדש על פי רראיית העדים שיאמרו ולא בחשבון לחוד, ואם לא נראו עדים ביום שלשים או שידוע לבית דין שאי אפשר לראות ביום שלשים, החודש הוא מעובר תיכף בליל שלשים ואחד, כמבואר בר"מ פ"ג ה"ו דעושין פעודת העיבור ביום שלשים ואחד קודם עלות השמש, ועיין סנהדרין פרק בן סורר ע' ע"ב, ואי"ה יבואר לקמן [לוח ט'], וכן נראה מדברי הר"מ בפרקים אלו כמה פעמים, ומדוע לא יחמיצו ג"כ על העדים ולקבל עדות שראו ביום שלשים ואחד כדי שיקדשו בית דין על פי הראיה. והי דאין נפקא מינה, דביום שלשים ואחד הוא תמיד ראש חודש אף אם אינם באים כמבואר בר"מ פ"ג ה"ג, מ"מ אמאי לא יחמיצו לכתחלה על העדים כדי לקבוע החודש על פי הראיה. ועיין רמב"ן שם דגם לקדש על הראיה הוא למצוה ואינה מעכבת, ועיקר מצוי בחשבון והסכמת בית דין, ולזה צריך מוחמין, על כן אנו סומכין על הלל בנו של רבי יהודה הנשיא שחישב או להסכים על החדשים עד ביאת משיח במהרה בימינו. ועיין פני יהושע בסוגיא בראש השנה י"ט ע"ב דאדר הסמוך וכו', כתב כמה פעמים דהיא מצוה בעצמה להמתין על העדים אבל אם בית דין רוצים מקדשים לפי חשבונם אף ביום שלשים. עכ"פ לכתחילה מצוה איכא להמתין על העדים, וא"כ אמאי לא יחמיצו ביום שלשים ואחד כדי לקיים המצוה לקבוע ע"י עדים.

ועוד הדבר מפורש להדיא בס"ם הנ"ל כ' ע"א דגם ביום שלשים ואחד מצוה לקדש על פי הראיה, דמבואר שם, אמר רב נחמן אף אנן נמי מגינא על שני חדשים מחללין את השבת וכו' בשלמא אי אמרינן לעולם מסר מחללין מפני שמצוה לקדש על הראיה, אלא אי אמרת זימנין מלא וכו' נעבריה האידנא ונקדשיה למחר, וממרן כגון דאיקלע יום שלשים ואחד להיות בשבת דמצוה לקדש על הראיה. ופירש רש"י דאם לא יבואו עדים ביום יקדשו בית דין אלא זה יום שלשים ואחד כי אין חודש יותר על זה, על כן מחללין את השבת כדי שבית דין יקדשו על פי העדים. מבואר להדיא דגם ביום שלשים ואחד מצוה לקדש על פי עדים. ונהי דאיתותב שם דהמשנה לאו משום מצוה לקדש על הראיה, (היינו [אלא] מטעם אחר, ואין מחללין שבת מפני כך, אבל דין זה הוא דין אמת דגם ביום שלשים ואחד מצוה לקדש על פי עדים, ובסנהדרין הנ"ל גבי עיבור וכו"מ מבואר כמה פעמים דחיקא בגילה הוי מעובר.

והנה מבואר במשנה ראש השנה כ"ה ע"ב דראוהו בית דין ונחקרו העדים ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה הרי זה מעובר, וכן הוא בר"מ פ"ב ה"ח. ועי"ש בר"מ פ"ג ה"ו דעל יותר ממהלך לילה ויום אין הולכין העדים שאין עדותן מועלת שכבר נתעבר החודש, ויעויין שם בלחם משנה דאף בחול אין הולכין. והא לא קשיא למה לא יבוא גם ביום שלשים ואחד כדי לקבוע על פי עדותן, דנראה לי ברור דלא שייך מצוה זו לקדש על פי ראיית העדים רק אם רוצים לקדש יום זה שראו העדים הירח המכוון לחשבון בבית דין, ורק אם רוצים לקדש יום שלשים על פי החשבון מצוה לקבל העדים לשמוע מפיהם שראו הירח בליל שלשים, או אם רוצים בית דין לקדש יום שלשים ואחד על פי החשבון

חינוך להדיא דאין קידוש בית דין מעכב אלא הוא מצוה, והראיה, דר' אלעזר בר' שמעון סובר דאין מקדשין כלל אלא בית דין עושים החשבון והסכמתם אם יום זה ראשם חדש או ממר, עי"ש ובעזה"י כיונתי לדבריו, ישוין שם באריכות.

ועיין בספר יערות דבש מ"ב דרוש י"א בסוף הדרוש, שהקשה מאי מתרץ הש"ס דאיקלע שלשים ואחד בשבת דמצוה לקדש על פי הראיה, א"כ לר' אלעזר בר' צדוק דסובר דבחודש אלא אין מקדשין, המשנה דעל שני חדשים לא אמיא כוותיה, ועי"ש. ולפי מה שכתבנו אין ענין זה לזה, ואפילו למאן דאמר אין מקדשין, היינו שאין בית דין אומרים מקודש אבל מ"מ מצוה להם לקבוע החודש על פי ראיית העדים, וזה הוי מצוה לקדש על הראיה[ה]. <ואמאי כבולי עלמא אפילו למאן דאמר [הנ"ל] שוש> חודש אין מקדשין, מ"מ זה הוי מצות עשה בפני עצמה לקדש על פי עדים, ואין האחד תלוי בחבירו כלל. כן נראה לענ"ד ברור בעזה"י.

והנה לפי מה שכתבנו דקידוש על פי הראיה ולומר מקודש אין תלוי זה בזה, אפילו אם אין צריך לומר מקודש מ"מ מצוה על בית דין לקבל עדות החודש ולקבוע

קידוש יום ל"א

על פיהם ולא בחשבון לחוד, קשה לי מאי טעמא ביום שלשים אף שעל פי חשבון היתה נראית הלבנה, מ"מ ממתינין על העדים כי מצוה לקדש על פי ראיית העדים שיאמרו ולא בחשבון לחוד, ואם לא נראו עדים ביום שלשים או שידוע לבית דין שאי אפשר לראות ביום שלשים, החודש הוא מעובר תיכף בליל שלשים ואחד, כמבואר בר"מ פ"ג ה"ו דעושין פעודת העיבור ביום שלשים ואחד קודם עלות השמש, ועיין סנהדרין פרק בן סורר ע' ע"ב, ואי"ה יבואר לקמן [לוח ט'], וכן נראה מדברי הר"מ בפרקים אלו כמה פעמים, ומדוע לא יחמיצו ג"כ על העדים ולקבל עדות שראו ביום שלשים ואחד כדי שיקדשו בית דין על פי הראיה. והי דאין נפקא מינה, דביום שלשים ואחד הוא תמיד ראש חודש אף אם אינם באים כמבואר בר"מ פ"ג ה"ג, מ"מ אמאי לא יחמיצו לכתחלה על העדים כדי לקבוע החודש על פי הראיה. ועיין רמב"ן שם דגם לקדש על הראיה הוא למצוה ואינה מעכבת, ועיקר מצוי בחשבון והסכמת בית דין, ולזה צריך מוחמין, על כן אנו סומכין על הלל בנו של רבי יהודה הנשיא שחישב או להסכים על החדשים עד ביאת משיח במהרה בימינו. ועיין פני יהושע בסוגיא בראש השנה י"ט ע"ב דאדר הסמוך וכו', כתב כמה פעמים דהיא מצוה בעצמה להמתין על העדים אבל אם בית דין רוצים מקדשים לפי חשבונם אף ביום שלשים. עכ"פ לכתחילה מצוה איכא להמתין על העדים, וא"כ אמאי לא יחמיצו ביום שלשים ואחד כדי לקיים המצוה לקבוע ע"י עדים.

ועוד הדבר מפורש להדיא בס"ם הנ"ל כ' ע"א דגם ביום שלשים ואחד מצוה לקדש על פי הראיה, דמבואר שם, אמר רב נחמן אף אנן נמי מגינא על שני חדשים מחללין את השבת וכו' בשלמא אי אמרינן לעולם מסר מחללין מפני שמצוה לקדש על הראיה, אלא אי אמרת זימנין מלא וכו' נעבריה האידנא ונקדשיה למחר, וממרן כגון דאיקלע יום שלשים ואחד להיות בשבת דמצוה לקדש על הראיה. ופירש רש"י דאם לא יבואו עדים ביום יקדשו בית דין אלא זה יום שלשים ואחד כי אין חודש יותר על זה, על כן מחללין את השבת כדי שבית דין יקדשו על פי העדים. מבואר להדיא דגם ביום שלשים ואחד מצוה לקדש על פי עדים. ונהי דאיתותב שם דהמשנה לאו משום מצוה לקדש על הראיה, (היינו [אלא] מטעם אחר, ואין מחללין שבת מפני כך, אבל דין זה הוא דין אמת דגם ביום שלשים ואחד מצוה לקדש על פי עדים, ובסנהדרין הנ"ל גבי עיבור וכו"מ מבואר כמה פעמים דחיקא בגילה הוי מעובר.

והנה מבואר במשנה ראש השנה כ"ה ע"ב דראוהו בית דין ונחקרו העדים ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה הרי זה מעובר, וכן הוא בר"מ פ"ב ה"ח. ועי"ש בר"מ פ"ג ה"ו דעל יותר ממהלך לילה ויום אין הולכין העדים שאין עדותן מועלת שכבר נתעבר החודש, ויעויין שם בלחם משנה דאף בחול אין הולכין. והא לא קשיא למה לא יבוא גם ביום שלשים ואחד כדי לקבוע על פי עדותן, דנראה לי ברור דלא שייך מצוה זו לקדש על פי ראיית העדים רק אם רוצים לקדש יום זה שראו העדים הירח המכוון לחשבון בבית דין, ורק אם רוצים לקדש יום שלשים על פי החשבון מצוה לקבל העדים לשמוע מפיהם שראו הירח בליל שלשים, או אם רוצים בית דין לקדש יום שלשים ואחד על פי החשבון

ד) מיהו ביראים רנ"ט (ק"ג) ובריטב"א ר"ה כ' ע"א ד"ה אלא. מוכח דלראב"ע ליכא מצוה כלל לקדש ע"פ עדים, ועיין בסודי אבן שנראה דעתו ג"כ כהיע"ד. (מנחת סולת).

שמורה

פרשת ואלה שמות ופרשת וארא אין בהן מצוות

פרשת בא

בא אל פרעה יש בה תשע מצוות עשה ואחת עשרה מצוות לא תעשה

מצוה ד

מצות קידוש החודש

(א) לקדש חדשים[א] ולעבר שנים בבית דין גדול בחכמה סמוך בארץ, ולקבוע מועדי השנה על פי אותו קידוש, שנאמר [שמות י"ב. ב'] החדש הזה לכם ראש חדשים, כלומר, כשתראו חדושה של לבנה תקבעו לכם ראש חדש, או אפילו לא תראה מכיון שהיא ראויה להראות על פי החשבון המקובל[ב].

ד. בא עשה א'. רמב"ם עשין קנ"ג, הלכות קידוש החדש פ"א. סמ"ג עשין מ"ו מ"ז. סמ"ק ק"ג. א. בסה"מ להרי"מ לפי גירסא אחת: "ולחשב חדשים ושנים", ועיין מנ"א אות א'. ב. וברביו בחיי כאן וז"ל: אין כונת הכתוב להזהיר אותנו לעבר שנים ולקבוע חדשים על פי ראית הלבנה, כי בקביעות החדשים אין עיקר בתורה לחוש לראית הלבנה, אלא אם תראה מוטב ואם לא תראה ביום הקביעות אלא קודם לכן או אחרי כן ליום או יומים אין אנו חוששין, כי לא נצטוינו בתורה לקבוע החדשים על פי ראית הלבנה כי אם על פי החשבון. ועי"ש באורך בשם רבינו חננאל, ומוציא מדעת הקראים שאין מקדשים אלא ע"פ הראיה ולא ע"פ חשבון. ושיטת הרמב"ם שמקדשים על פי הראיה, והחשבון ניתן לבייד כדי שאם ידעו שאין נראה לא יקדשו ע"פ העדים, אבל בלא נראה אף אם לפי החשבון צריך ליראות אין מקדשין, וכזמן שאין סנהדרין הקביעות על פי חשבון בני ארץ ישראל, כמובא לקמן הערה י"ב. ועיין מנ"ח ריש אות ב'.

מצוה ד, קידוש החודש

דיניה (א)[א] לקדש חדשים וכו'. עיין מס' רמ"ש הסנה [י"ח ע"א ואילך] וכ"מ הל' קידוש החודש עד פ"ו, וכמסכת סנהדרין [י' ע"ב], וקצת דינים אכתוב בקיצור. עיקר מצוה זו לכתחילה מסורה ביד סנהדרין הגדולה שבארץ ישראל או למי שיתנו הם רשות, אך שלשה סמוכים בארץ ישראל ג"כ כשרים[א], עיין סנהדרין ג' ע"א וכ"ה כ"ה ע"ב. והמצוה היא דוקא בארץ ישראל להיותו קידוש החודש, ופיבור שנה אכמוב לקמן [אות כ"ב] כ"ה. ואם סמוכים בארץ ישראל יצאו לחוץ לארץ ולא הניחו כמותם בארץ ישראל, מותרים לקדש חדשים בחוץ לארץ. אבל אם יש בארץ ישראל כמותם אסור להם לקבוע בחוץ לארץ, ואם עברו וקבעו אין כמעשיהם כלום.

חישוב שנים בני הזיבו

וז"ל הרי"מ כאן פ"א ה"מ, אין מחשבין וקובעין חדשים ומעברים שנים אלא בארץ ישראל שנאמר וכו', ואם היה אדם גדול וכו' ולא היה בארץ ישראל כמותו, הרי זה מחשב וקובע חדשים ומעבר שנים בחוץ לארץ, ואם עשה שנעשה בארץ ישראל אדם גדול כמותו וכו', הרי זה אסור לקבוע ולעבר בחוץ לארץ, ואם עבר וקבע ועיבר לא עשה כלום, עכ"ל. הנה מתחילה דבריו שבחר אין מחשבין וכו', נראה דגם המיסוד הן של חדשים הן של שנים אסור בחוץ לארץ, ואחרי זה כתב ג"כ, אם היה גדול וכו' מחשב וקובע ומעבר, נראה דוקא אם היה אדם גדול, ובלתו הכי אפילו המשבון אסור בחוץ לארץ. ובסוף דבריו כתב, ואם עשה שנעשה גדול בארץ ישראל הרי זה אסור לקבוע ולעבר ואם עבר וקבע ועיבר לא עשה כלום, נראה דבדיעבד המשבון כשר, דלא כתב ואם עבר ומיבב, רק אם קבע או עיבר אינו כלום, אבל אם קבע בארץ ישראל המשבון כשר אף אם היה בחוץ לארץ. דאף שבתב ג"כ אסור לקבוע ולעבר אם נעשה גדול בארץ ישראל, ולא כתב משבון, דנראה דאף לכתחלה יכולין לחשב בחוץ לארץ, זה לי אפשר לומר, דהרי התחיל בפירוש דאין מחשבין, על כרחך צריך לומר דהמשבון צריך להיות לכתחלה בארץ ישראל, ובסוף דבריו שלא כתב רק לקבוע ולעבר, אסיפא קאי, דהיינו אף בדיעבד אינו כלום.

אך לכאורה אינו מבואר בס"ם נראה בס"ג ע"א דהמשבון צריך להיות ג"כ בארץ ישראל, דשם מבואר בסעמה דמצוה היה קובע חדשים ומעבר שנים בחוץ לארץ ושלחו אחריו לאסור דכתיב [ישעיה כ', ג'] כי מציון וכו'. וכן בסנהדרין י"א ע"ב מ"ר אין מעברין אם השנה אלא בירושה וכו', נראה דוקא העיבור אסור אבל המשבון מותר. ועיין שם תוס' ד"ה אין מעברין, הקשו אמאי מפרק זה בורר [שם כ"ו ע"א] דר' מאיר בן זרוקי ורבי שמעון בן יהודא קאזלו לעבר שנים בעסיא, ועסיא חוץ לארץ הוי, והם הגיעו גדולים בארץ ישראל, ואילו דעיבורא דהתם הייגו חושבנא, אבל הכא דין יבאו וקבעו בארץ ישראל ע"י ב"ד, מ"כ מבואר להדיא דחושבנא שרי בחוץ לארץ ג"כ. אך אפשר דהר"מ מצא איזה בריתא דגם המשבון צריך להיות בארץ ישראל, ואנחנו לא נדע[ב]. וכן נראה מתוס' יבמות קט"ו ע"א ד"ה אמר ר' עקיבא, בסוף הדיבור כתבו ג"כ כמו בסנהדרין דר' מאיר ור' שמעון בן יהודא משבון בחוץ לארץ, ומיימו, ושוס אוגם היה שלא משבון בארץ ישראל וכו', נראה דוקא אם היה קצת אוגם, אבל לכתחלה גם המשבון מצוה להיות בארץ ישראל.

כשנגדל הדור בחו"ל

ונראה דאם יש אדם גדול בחוץ לארץ שלא הניח כמותו בארץ ישראל, לא יקדשו בית דין שבארץ ישראל, כי מצוה על הגדול לקדש בחוץ לארץ, והגם דמצוה לקדש בארץ ישראל, מ"מ כיון שהאדם הגדול הוא בחוץ לארץ מצוה בו יותר, כמבואר כמה פעמים [עיין רמב"ם הסנה כ"ג ע"א] המודש הזה לכם מסורה לכם, הייגו לגדולי הדור, כמבואר בר"מ כמה פעמים [פ"א מקידוש החדש ה"מ ועוד].

כשאינם בארץ ישראל

והנה אם יש גדול הדור בארץ ישראל אך שאינם יכולים לקבוע שם מחמת איזה אונס, אינו מבואר בר"מ אם יוכלו הקבועים מהם לקדש בחוץ לארץ, או בע"פ השנים כמותם, אך בחוס' סנהדרין הנ"ל כתבו ח"ל, ובירושלמי [שם פ"א ה"ב דף ה' ע"ב] אמרינן בהדיא דאם אינם יכולים לעבר בארץ ישראל מעברין בחוץ לארץ, ירמיה יחזקאל ברוך בן נריה עיבבו בחוץ לארץ בע"ל, נראה מדבריהם דבכל אונס שאין יכולים לקבוע בארץ ישראל קובעים בחוץ לארץ. ולכאורה נראה דאין דאיה מהבנאים הם שעיבבו בחוץ לארץ, דנראה לי שטעו דהא דהמלוה היא בארץ ישראל היינו משבנמרה ארץ ישראל, אבל קודם שבנמרה בשר בכל מקום, ובודאי משה רבינו ע"ה וביה דינו קידשו חדשים ושנים על פי הראיה במדבר[ג], וכהאי גוונא מבואר בחוס' מגילה י"ד ע"א גבי הלל עד שבחוץ לארץ, דעד שלא נבנה הארץ כל הארצות הוכשרו אך משבנתה הארץ לא הוכשר אלא בארץ, מ"כ הכא נמי. ועי"ש במגילה דאמרינן כיון שגלו חזרו להכשירן הראשון, והייגו בגלות בבל דבמקיבן דקדושה הראשונה לא קדשה לעתיד לבוא, כמבואר בכמה מקומות בש"ס [עיין מגילה י' ע"א ושם], ובר"מ פ"א מתרומות ה"ה, מ"כ בגלות בבל לא היתה ארץ ישראל קדושה בלל, והנביאים הללו קידשו בבבל, אם כן היו רשאין לקדש כי היתה אז ארץ ישראל בכל הארצות, ובודאי [ר]שאין לקדש אם אין ארץ ישראל קדושה. מ"כ אין ראיה לומר הוא, שארץ ישראל קדושה דקדושה שניה של עזרא לא בטלה, שיהיו יכולים לקדש בחוץ לארץ אם אינם יכולים לקדש בארץ ישראל. ואפשר דהוי כמו בזמן שאין סמוכין דהלכה למשה מסיני היא דקובעין על פי החשבון המקובל, עיין ר"מ פ"ה ה"ח, ולא על פי הראיה.

ו) ראה טהרת הקודש זבחים ע"ב ע"א ובאוצר ספרשי התלמוד מכות ע' תשל"ז.

ז) כתוס' שם ד"ה תני, מבואר דע"י תערובת לא אמר ר"ש כ"ש למלקות וכן הוא בתוס' ע"ז פ"ח ע"ב ד"ה ר"ש, ונויר ל"ח ע"א בד"ה דליח ליה. ומחניתין דהערלה וכו' מיירי בלא נתערבו. (מנחת חרשה. מנחת סולת ועוד).

א) בספר המצוות להרי"מ כאן סובר דבעי סנהדרי גדולה דוקא, ורמב"ן חולק ע"ש. (מנחת סולת).

ב) ברור שהרמב"ם כיון להירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב בעובדא דחנניה, הובא לקמן ר"ה והנה בשם תוס' סנהדרין. (מנחת סולת).

ג) וברבינו בחיי כאן כשם רבינו חננאל, ארבעים שנה שהיו במדבר היה הענן ועמוד האש מכסה אותם ולא ראו הירח. אלא עיקר המצוה היא ע"פ חשבון ע"ש. ובפרקי דר' אליעזר פ"ח, יצא יעקב לחרן לארץ ובקש לעבר את השנה בחו"ל, אמר לו הקב"ה אין לך רשות לעבר את השנה בחו"ל הרי יצחק אביך הוא יעבר וכו'. ויעקב מסר ליוסף ונכנס בסוד העיבור ועיבר השנה במצרים וכו', גלו לבבל וכו' ולא נשאר אחד בארץ מעברין את השנה בבבל. (מנחת סולת).

[illegible]

סליקו להו הלכות שקלים בס"ד:

הקדמת המפרש

מלך רם על רמים, נשוא על כל נשואים, שדי שוכן שחקים. אשר מזיו יקרו המאירים מלאכים ורוחות הקדש וכרובים ובמחזרו בגלגל שחקים, ומחנה נטורתו בשפה ומים ותרקיע, ומכר ביעקבל מכל הטעמים והכשלים תורות וחקים, ועדות ומשפטים, ולוט מכל יד יד מלמוד מהבחים ובמחזרם על לשיחת הלבנה, ולהשמן על בית דין בקיבוצה. ואחר שגלו ישראל לבין הבמיים ומחזרו בין לאומים בקלות ובלפטים, ולבבדם המחבה ובעברה הבינה מהם, וקלרו הדשון באחיהם, ויום עליהם, מד שמחתמה הסודה מבינים, מד שמעמד לבם ונחל, סרב הנאון הגדול המחכמן, מי המעבדני שהבדלת רבת בוערת דבורות, המאיר בחכמתו לבוא כל [illegible], מגרת ובכנת לדוגנו רבינו משה, יחיד סדור ופלאו, ממזרח שמש עד מבואו, כל דברי הגדול כביר מיעמן, אתגדל ונתעלה [illegible] מן, נמנת הכון ק"ל, ומחחיר הסורה ליעבנה, ביחר מרוחיה ונלה מלעוגים, ומבר אחר הלבנה בכלל מהבר משנת תורה, וביאר בה לרבי המבון קדוש [illegible] אור יחה מכל הכלי מוסה. ובו הטעם הטירלי לבי לבאור עליה ביחודים ימים ומוחמים מדוייקים כדי שיהיו שמורים אלגי לעת זקאתי, אע"פ שהיו כדאי מכל הפעמי [illegible] כ"ש שיעאר אותו ויעיר לבי מד שבעים למעמי ומאלים חסדי, אני עובדיה ב"ר דוד בר' עובדיה ז"ל בלעיר שבמטרה. הסם יקיים עלי קבל דבריה בל פיני [illegible] ותביטה נפלאות מעובדו:

הלכות קדוש החדש

הוא מצות עשה אחת והיא לחשב ולידע ולקבוע באי זה יום תחלת כל חדש מחדשי השנה:

ובאור מצות זו בפרקים אלו:

פרק ראשון

פירוש

א אמר כגלגל ז"ל מדבי בשנה שם הבשי בלבנה שלמחר שולם מדם בחדשו וכו'. פירוש [illegible]

[illegible]

א חדשי השנה הם חדשי הלבנה שנאמר עולת חדש בחדשו ונאמר החדש הזה לכם ראש חדשים. כך אמרו חכמים הראה לו הקב"ה למשה במראה הנבואה דמות לבנה ואמר לו "כזה ראה וקדש. והשנים שאנו מחשבין הם שני החמה שנאמר שמור את חדש האביב: **ב** וכמה יתרה שנת החמה על שנת הלבנה קרוב מאחד עשר יום. לפיכך כשיתקבץ מן התוספת הזאת כמו שלשים יום או פחות מעט או יותר מעט מוסיפין חדש אחד ועושין אותה השנה שלשה עשר חדש והיא הנקראת שנה מעוברת. שאי אפשר להיות השנה שנים עשר חדש וכך וכך ימים שנאמר לחדשי השנה חדשים אתה מונה לשנה ואי אתה מונה ימים: **ג** הלבנה נסתרת בכל חדש ואינה נראת כמו שני ימים או פחות או יותר מעט. כמו יום אחד קודם שתדבק בשמש בסוף החדש וכמו יום אחד אחר שתדבק בשמש ותראה במערב בערב. ובליל שתראה במערב אחר שנסתרה הוא תחלת החדש ומונין מאותו היום תשעה ועשרים יום. ואם יראה הירח ליל שלשים יהיה יום שלשים ראש החדש. ואם לא יראה יהיה ראש החדש עם אחד ושלשים יהיה יום שלשים מחדש שעבר. ואין נזקקין לירח בליל אחד ושלשים בין שנראה בין שלא נראה. שאין לך חדש לבנה יותר על שלשים יום: **ד** חדש שיהיה תשעה ועשרים ויראה ירח בליל שלשים נקרא חדש חסר. ואם לא יראה הירח ויהיה החדש שעבר שלשים יום נקרא חדש מעובר ונקרא חדש מלא. וירח שיראה בליל שלשים הוא הנקרא ירח שנראה בזמנו. ואם נראה בליל אחד ושלשים ולא נראה בליל שלשים הוא נקרא ירח שנראה בליל עבורו: **ה** אין ראיית הירח מסורה לכל אדם כמו שבת בראשית שכל אחד מונה ששה ושובת בשביעי. אלא לבית דין הדבר מסור עד שיקדשוהו בית דין ויקבעו אותו היום ראש חדש הוא שיהיה ראש חדש. שנאמר החדש הזה לכם עדות זו תהיה מסורה לכם: **ו** בית דין מחשבין בחשבונות כדרך שמחשבים האיצטגנינים שיודעין מקומות הכוכבים ומהלכם וחוקרים ומדקדקים עד שידעו אם אפשר שיראה הירח בזמנו שהוא ליל שלשים או אי אפשר. אם ידעו שאפשר שיראה ישבין ומצפין לעדים כל היום כולו שהוא יום שלשים. אם באו עדים ודרשום וחקרום כהלכה ונאמנו דבריהם מקדשין אותו. ואם לא נראה ולא באו עדים משלימין שלשים ויהיה חדש מעובר. ואם ידעו בחשבון שאי אפשר שיראה אין יושבים יום שלשים ואין מצפין לעדים. ואם באו עדים יודעין בודאי שהן עדי שקר או שנראת להם דמות לבנה מן העבים ואינה הלבנה הנודאית: **ז** מצות עשה מן התורה על בית דין שיחשבו וידעו אם יראה הירח או לא יראה. וישדרשו את העד עד שיקדשו את החדש. וישלחו ויודיעו שאר העם באי זה יום הוא ראש חדש כדי שיבאו זה יום הן המועדות. שנאמר אשר תקראו אותם מקראי קדש ונאמר ושמרת

פירוש

ה אין ראיית הירח מסורה לכל אדם כמו שבת בראשית וכו'. בתחלת הבריאה הירח מלא ולא היה מחסר ומתמעט עד שעברו עליו ימים רבים ונתמעט ונחסר ונעשה כמו שהוא עתה. ולפי שלא היה מחסר ומתמעט לכל אדם שבת בראשית ומאז ולא לכל מי שראה הירח מחסר ומתמעט. לפיכך אין זה בדומה זה לשבת בראשית ולא לשאר ימים. אבל הוא מסור לבית דין בלבד. ולא לכל אדם. ולא לכל מי שראה הירח מחסר ומתמעט. לפיכך אין